

Beste leden en relaties,

Van verleden, heden op weg naar de toekomst

De overgang van oud op nieuw biedt een mooi moment om een ogenblik stil te staan bij het verleden, het heden en de toekomst.

Terugdenkend aan het *verleden* – wat de HWR huisvesting betreft – denken we aan het huis van dokter Zijlmans en het oude gemeentehuis. Wat betreft het *heden* zijn we gehuisvest in het huidige gemeentehuis van Reusel. En de *toekomst* zal ons brengen naar een mooie nieuwe plek in de nog te bouwen MFA de Kei. We kijken er volop naar uit, maar er zal nog veel werk verzet moeten worden.

Wij wensen al onze lezers een voorspoedig jaar waarin uiteraard weer veel informatief leesplezier met de heemkundige nieuwtjes, feiten en wetenswaardigheden, verzameld door de redactie.

Bestuur en Werkgroep Communicatie.

HWR Jaarvergadering

Medio januari hielden wij met onze leden de jaarvergadering waar het bestuur verantwoording aflegde over het gevoerde beleid in het afgelopen jaar.

Dat jaar 2023 was voor onze vereniging het jaar waarin het plannen maken voor de verhuizing naar de nieuwe MFA de Kei centraal stond. Maar ook - en vooral naar aanleiding van die verhuizing - werd er door veel enthousiaste vrijwilligers hard gewerkt aan het in kaart brengen en digitaliseren van onze collecties.

In een uitvoerig overzicht werd door onze secretaris een opsomming gegeven van de werkzaamheden en activiteiten van de diverse werkgroepen die onze vereniging rijk is. We hopen natuurlijk ook in de toekomst samen te kunnen blijven werken aan een bloeiende en gezonde vereniging. Er staan voor 2024 nog een aantal mooie projecten op stapel.

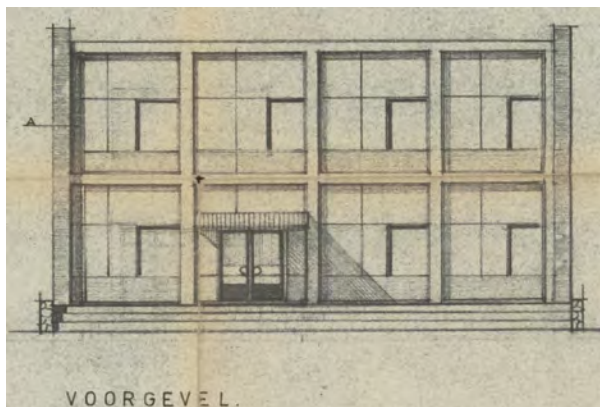
De Kei zoals die was

Een vijftal HWR leden bezocht deze periode het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven om te schatgraven in de daar aanwezige archieven naar de historie van het Reuselse Parochiehuis – Gemeenschapshuis – Cultureel Centrum de Kei. Het doel was informatie te vergaren om voor het Project “De Kei zoals die was” de onderste steen boven te krijgen. De archieven van de “Stichting tot beheer en exploitatie van het gemeenschapshuis de Kei” en van het Gemeentebestuur Reusel werden doorgespit.

We vonden onder andere de originele bouwtekeningen, de oprichtingsakte van de stichting, spaarbankboekjes, feestprogramma's en nog veel meer.

De resultaten zullen gebruikt worden bij de tentoonstelling "de Vurstelling" in het gemeentehuis waar het complete KEI-verhaal zal worden weergegeven.

Ook zijn er plannen om een (digitaal) document over de geschiedenis van de Kei bij de opening van de nieuwe multifunctionele accommodatie te realiseren. Wordt vervolgd.

Struikelsteen in Eersel

Voor het gemeentehuis te Eersel, de locatie van het voormalige Sint Jacobusklooster aan de Dijk, is een herdenkingssteen, een zogenaamde Struikelsteen geplaatst.

Deze "Stolpersteine" markeren de plaatsen waar Joodse oorlogsslachtoffers hun laatste woonplaats in vrijheid hadden.

Ilse Brüll woonde hier met een aantal andere Joodse kinderen in de vroege oorlogsjaren totdat ze werden afgevoerd naar de Nazi vernietigingskampen.

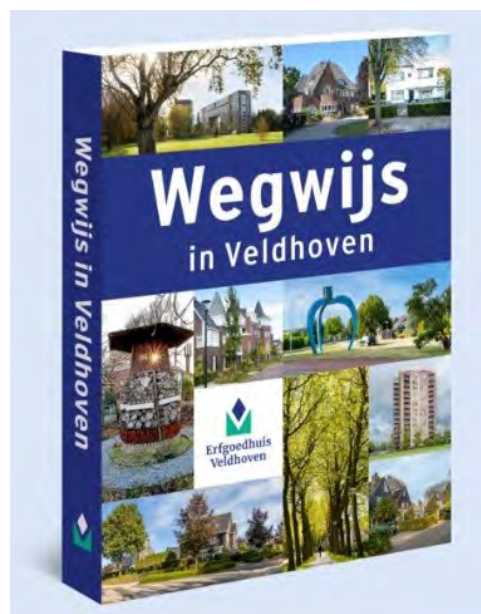
Ilse, geboren in Innsbruck op 28 april 1925 werd op 3 september 1942 vermoord in Auschwitz.

Bron: Museum "De Bewogen Jaren 1939-1950"

Wegwijs in Veldhoven

Wandeling door de oorsprong van de Veldhovense straatnamen

Wegwijs in Veldhoven is een kijk-, lees- en zoekboek met straatnamen van de derde 'stad' van de regio Zuidoost-Brabant als vertrekpunt. Een prachtige publicatie van circa 300 pagina's over de historische en bijzondere kenmerken van alle (ruim 800!) straten van Veldhoven. Met actuele foto's van Fotogroep Veldhoven, anekdotische wetenswaardigheden, luchtfoto's en qr-codes naar de website www.geheimenvanveldhoven.nl voor nog meer informatie over de historie, cultuur, natuur en kunst in het Veldhovense straatbeeld.

Waarom heet de Paleisstraat eigenlijk Paleisstraat? Bestaat de Kromstraat al lang? Waar slaat de straatnaam Panberg op? Wie was Frans Bekers? En Sint Severinus? Het pas verschenen straatnamenboek Wegwijs in Veldhoven geeft antwoord op ruim 800 van dit soort vragen. Bestel hier het boek: <https://t.ly/ZS90V>

Uit de bibliotheek van de HWR

Tot zieken gezonden.

150 jaar Huis van het H. Hart van Jezus,
R.K. Binnenziekenhuis, Catharina-ziekenhuis
Eindhoven.

Auteur: Dr. J.M.P. van Oorschot.

Het boek is verdeeld in drie delen: Charitatieve ziekenzorg, van professie naar professionalisering en van professionalisering naar specialisering.

De directie geeft in het "Ten geleide" aan dat kijken naar het verleden een zware taak is: "Wat verder weg ligt wordt nevelig en dichterbij is onze blik nog troebel door persoonlijke emoties".

Dit wordt ook weerspiegeld in de omvang van de drie delen, het eerste deel omvat weliswaar een periode van bijna 80 jaar, maar omvat in het boek "slechts" 23 pagina's, terwijl het derde deel over een periode van bijna 30 jaar bijna 90 pagina's omvat.

Behalve de ontwikkelingen binnen de medische wereld geeft de auteur ook een genuanceerd beeld van de ontwikkelingen in de samenleving buiten het ziekenhuis. Dit komt ook tot uiting in de grote hoeveelheid illustraties die in het boek zijn opgenomen.

Het boek eindigt met de overgang van Binnenziekenhuis naar Catharinaziekenhuis. De periode 1973 -1993 blijft daardoor onbesproken.

Uit het HWR archief

Dood door verdrinking

Proces Verbaalboek Reusel [30 mei 1873]

Op heden den 30e mei circa 11 ure voormiddag, hoorde ik Burgemeester der gemeente Reusel, dat er een kind, genaamd Andreas Goossens, oud 16 maanden, zoontje van Jan Cornelis Goossens, oud 36 jaren landbouwer alhier, was verdronken. Ik heb mij onmiddellijk ter plaatse begeven waar dit was voorgevallen en bevonden dat het kind volgens verklaring van Catharina Kools, huisvrouw van Willem van Limpt, en van Johanna van der Heijden, huisvrouw van Henricus Hendriks allen bouwlieden te Reusel, bij hunne huizen spelende hadden gezien met andere kinderen, dat zij eenige oogenblikken daarna hetzelfde miste en rond zoekende (het kind) vooroverliggen in een kuil langst den weg.

Het kind schijnt den wil gehad te hebben om naar zijn ouders huis terug te keeren zonder van die anderen vergezeld te zijn en moest dan langst gemelde kuil komen en alzoo in dat water te zijn geraakt, bovengemelde perzoonen hebben natuurlijk het kind dadelijk, zijnde op gemelde voormiddag half elf ure, uit het water gehaald en al het mogelijke aangewend of er soms nog leven mocht bestaan, hetgeen zonder affect is gebleven.

En heb ik Burgemeester dit verbaal opgemaakt op den eed bij aanwag mijner bediening afgelegd en op dato in het hoofd dezes vermeld in het jaar 1873.

De Burgemeester voornoemd.

Vondsten die het leven beter maakten - GLAS

We zijn dwergen op de schouders van reuzen. In de Oudheid kwamen ontdekkers met uitvindingen die het bestaan veraangenaamden en waarvan we nog steeds profiteren. Eén daarvan: glas.

Verhit wat kwartszand en wat soda, of een soortgelijke stof. Voeg eventueel wat ijzeroxide toe voor de kleur en maak het geheel ontstellend heet, zodat het smelt. Laat het vervolgens weer afkoelen en je hebt een magisch glanzend, edelsteenachtig materiaal, waarvan je de prachtigste beeldjes en kralen kunt maken. Dat deden de Egyptenaren zo'n 6000 jaar geleden. Het lijkt erop dat ze de methode hadden geleend van burenen in het Nabije Oosten, maar omdat zij er veel gebruik van maakten, spreken we van 'Egyptische faience'.

Faience, Egypte, ca. 1938-1539 voor Chr.

Rond 1500 v.Chr. experimenteerden inwoners van het Nabije Oosten met het recept, en kwamen ze bovendien op het idee om in de warme stof mallen te plaatsen. Zo kregen ze holle vormen van wat we 'glas' noemen. En die bleken verdraaid handig om bijvoorbeeld vloeistoffen in te doen. Vandaar dat het materiaal zich in de volgende eeuwen verspreidde over de regio.

Kom van Millefiori glas, ca. 100 voor Chr.

Vlak voor het begin van onze jaartelling volgde nog een doorbraak. In het oostelijk Middellandse Zeegebied ontdekten innovatieve types het glasblazen. Wie die techniek onder de knie had, kon snel kannen, glazen en andere gebruiksvoorwerpen produceren. Dat was zo handig dat ook die techniek zich wijd verspreidde, door het Romeinse Rijk en de rest van de wereld. Om vervolgens nooit meer te verdwijnen.

Bron: Maand van de geschiedenis

"Verborgen Verleden" is weer begonnen

In het televisieprogramma *Verborgen Verleden* gaan bekende Nederlanders op zoek naar hun familiegeschiedenis. Wie waren hun voorouders en wat deden ze? Om daar achter te komen moeten de hoofdpersonen op reis. Soms ver terug in het verleden, maar soms ook heel dichtbij. Vanaf 13 januari is de populaire reportageserie herstart op de zaterdagavond op NPO 2.

Verborgen Verleden wordt al jaren uitgezonden door de NTR. In de nieuwe reeks zijn weer acht Nederlanders te zien die de deur achter zich dichttrekken zonder dat ze weten waarheen precies de reis hen zal voeren. Met de makers van de serie beginnen ze aan een reis door de eigen familiegeschiedenis. Het programma is inmiddels toe aan het zeventiende seizoen. Er wordt nauw samengewerkt met het CBG

Centrum voor familiegeschiedenis en verschillende archieven en historische centra.

De komende weken staan op het programma:

3 februari - Ilse Warringa

10 februari - Danny Vera

17 februari - Jenny Arean

24 februari - Alexander Pechtold

2 maart - Janine Abbring

De afleveringen die al uitgezonden zijn met Raven van Dorst, Gordon Heuckeroth en Freek Bartels zijn via Uitzending Gemist terug te kijken.

Meertens Nieuwjaarsboekje: Wat schaft de pot?

Het traditionele Meertens Nieuwjaarsboekje gaat dit jaar over eetcultuur in Nederland door de jaren heen. *Wat schaft de pot?* brengt historische, culturele en taalkundige inzichten over dit onderwerp ter tafel. Ook biedt het een kijkje in de 'collectiekeuken' van het Meertens Instituut.

Eten doen we allemaal. We hebben voedsel nodig om in leven te blijven, maar eten heeft ook een

belangrijke sociale functie. Wie wat eet, met wie en wanneer speelt een rol in de vorming van onze persoonlijkheid en onderlinge relaties. Hier komt ook nationale identiteit om de hoek kijken. Waarom associëren mensen sommige voedingsmiddelen en eetgewoonten met Nederlandse identiteit, en andere niet? En kun je eigenlijk wel spreken van een Nederlandse eetcultuur?

Wat schaft de pot? biedt een rijk palet aan perspectieven op eetcultuur in Nederland en Nederlandse eetcultuur in het buitenland, met dit jaar niet alleen culturele en taalkundige bijdragen vanuit ons eigen instituut maar ook historische bespiegelingen van collega's verbonden aan het Huygens Instituut en het IISG (Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis).

Zo duiken de vijftien auteurs de geschiedenis in van de culinaire diplomatie, onderzoeken ze de koloniale sporen van ingrediënten en gerechten in archieven en bieden ze historische bespiegelingen op hoe 'typisch Nederlands' bekende lekkernijen als drop en oliebollen eigenlijk zijn. Ze onderzoeken in hoeverre verschillen tussen Nederlandse en Vlaamse eetcultuur tot uiting komen in dialectspreekwoorden, en leggen uit waarom het zo moeilijk is om duurzame eetkeuzes te maken in het 'big data'-tijdperk.

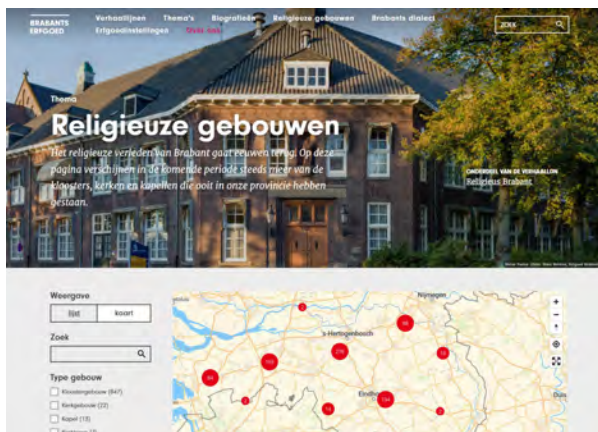
Wat schaft de pot? ligt vanaf 8 januari 2024 in de winkel, en is hier in te zien en online te bestellen: <https://noordboek.nl/boek/wat-eten-we-vandaag/>

Alle Brabantse kloosters op de kaart

Hoeveel kloosters zijn er in Brabant te vinden? In welke plaatsen staan ze? Welke architecten hebben ze ontworpen? Welke kloosterordes waren er gevestigd? Dergelijke vragen waren tot voor kort moeilijk te beantwoorden, maar de antwoorden komen steeds dichterbij dankzij een nieuwe applicatie op Brabantserfgoed.nl.

Erfgoed Brabant is al drie jaar achter de schermen aan het werk om alle kloosters, kerken en kapellen in Brabant vast te leggen. Tot op heden was deze informatie versnipperd in

verschillende bronnen terug te vinden. Met dit nieuwe overzicht wordt het niet alleen mogelijk om in één lijst te zien welke religieuze gebouwen er in Brabant staan of hebben gestaan, maar de erfgoedinstellingen kunnen ook hun foto's en objecten aan deze gebouwen gaan verbinden. Zo kan je als gebruiker dus bronnen, verhalen en gebouwen in één overzicht ontdekken. En vanaf nu zijn de eerste resultaten op [Brabantserfgoed.nl](https://erfgoedbrabant.nl) te zien en te doorzoeken!

Op een speciale themapagina (<https://t.ly/FLtJF>) vind je in een overzichtelijke kaartweergave op dit moment 847 kloosters verspreid over heel Brabant. De bezoeker kan hierin natuurlijk zoeken op de naam van het gebouw, maar bijvoorbeeld ook op gemeente, plaats, architect, monumentenstatus, religieuze stroming of kloosterorde.

Reusel, klooster Franciscus van Sales, c. 1910

Meer regio's online

Volgend jaar gaat een team van Erfgoed Brabant aan de slag om met lokale experts op deze manier ook de kerken en kapellen in de andere regio's van Brabant toegankelijk te maken. Alle heemkundekringen worden uitgenodigd om bij te

dragen met informatie over religieuze gebouwen in hun eigen regio.

Als alle informatie in een regio is gecontroleerd en ingevoerd wordt de regio online gezet en is het mogelijk je foto's en objecten te koppelen aan je eigen lokale religieuze erfgoed.

Het verhaal van Nederland: Oranje-Nassau

Na het succes van *Het verhaal van Nederland* over de geschiedenis van ons land duikt *Het verhaal van Nederland - Oranje Nassau* in de geschiedenis van het Huis van Oranje-Nassau. Van de eerste Nassaus die voet zetten op Nederlandse bodem in Breda, tot aan koning Willem-Alexander. In een 8-delige televisieserie, vanaf woensdag 31 januari 2024 om 20:30 uur bij de NTR op NPO 1, neemt verteller Daan Schuurmans de kijker mee langs de hoogte- en dieptepunten van de Oranje dynastie. Daan bezoekt elke plek van betekenis en duikt soms midden in het drama op. Daarnaast wordt zijn vertelling gecombineerd met het commentaar van deskundigen.

Het verhaal van Nederland - Oranje Nassau brengt geen losse feitjes of stoffige geschiedenislessen, maar aangrijpende verhalen, waarin historische gebeurtenissen tot leven komen. De kijker ziet hoe de Oranjes door middel van huwelijken hun bezit en invloed in Nederland weten te vergroten. De rol van Willem van Oranje als leider van de opstand tegen de Spaanse koning is daarbij van doorslaggevend belang. Met zijn strijd en martelaarschap na zijn dood hebben de Oranjes een erfenis gekregen die hen vanaf de 16e eeuw heeft verbonden met Nederland.

Openbaarheidsdag: archief over vervolging NSB'ers en andere archieven BHIC nu openbaar

De tweede dag van het jaar is traditiegetrouw de dag waarop historische documenten worden vrijgegeven die vijftienzeventig jaar oud zijn en daarom tot op dat moment beperkt of helemaal niet toegankelijk waren. In de archiefwereld spreekt men wel van 'openbaarheidsdag'. Het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) in 's-Hertogenbosch heeft een overzicht gemaakt van alle documenten uit 1948 die vanaf nu kunnen worden ingezien.

NSB'ers en andere collaborateurs werden na de oorlog onder andere in het voormalige concentratiekamp in Vught geïnterneerd in afwachting van hun berechting. Het scheren is toegestaan en gebeurt door de gevangenen zelf.

Wat opvalt, is dat nog veel archiefstukken betrekking hebben op de Tweede Wereldoorlog, namelijk waar het gaat om schadevergoedingen voor oorlogsgeweld, maar ook om de internering en berechting van NSB'ers en andere meelopers van de Duitse bezetter. Het huidige Nationaal Monument Kamp Vught was tijdens de oorlog een concentratiekamp, maar na de bevrijding werden er collaborateurs opgesloten. Die werden daar soms wreed behandeld, zo blijkt uit een vrijgegeven procesdossier van de Rechtbank 's-Hertogenbosch. Wachtmeester L. stond in 1945 maandenlang aan het hoofd van de Interne Recherche en voerde in Vught een schrikbewind. Hij gebruikte stokken, stoelpoten en knuppels om gevangenen af te ranselen en drukte gloeiende sigaretten uit in hun ogen.

Wel ben ik zelf in een kamp door Duitsers mishandeld geworden. Zoals ik in het kamp Vught door wachtmeester [ ] ben geslagen, ben ik nog nimmer mishandeld geworden. Alleen was het een onhoudbare toestand. De uitgehongerde mensen alden werden niet alleen door wachtmeester [ ], doch ook door de andere, zelf gedetineerde, rechercheurs, alsmede door de bewakingstroepen op vreselijke wijze mishandeld. Ik heb zelf meerdere malen gehoord, dat wachtmeester [ ] tegen de wacht zei: "Sla er maar op los. Sla ze maar kapot. Ze hebben ons 5 jaar lang gekneusd, nu moeten ze zelf maar ondervinden wat het is."---

Passage uit een procesdossier van de Rechtbank 's-Hertogenbosch (1948)

Niet alleen verdachte Nederlanders werden na de bevrijding opgesloten in Kamp Vught. Ook Duitsers kwamen hier terecht, zoals een zekere Bernard en zijn vader, zo blijkt uit de vrijgekomen dossiers van de Gevangenen in Breda. Deze joodse Duitsers waren eind jaren dertig naar Nederland gevlucht, waar zij zich (ondanks hun afkomst) aansloten bij de Sicherheitsdienst (SD). Vader en zoon verzamelden gegevens van andere joden, die vervolgens konden worden opgepakt en gedeporteerd. Velen hebben dit niet overleefd.

rhce

Ook de regionale archieven in Eindhoven en Tilburg hebben hun database de afgelopen weken aangevuld met scans van de akten Burgerlijke Stand die per 1 januari 2024 openbaar zijn geworden. Voor geboorteakten geldt een wettelijke termijn van 100 jaar waarna akten pas openbaar worden, voor huwelijksakten geldt 75 jaar en voor overlijdensakten 50 jaar. Ieder jaar worden dus nieuwe registers met in totaal duizenden akten openbaar, waarmee de database zo snel mogelijk wordt aangevuld. Voor onderzoekers een goed begin van het nieuwe jaar!

Nieuwsbrieven

Deze maand ontving het HWR secretariaat diverse nieuwsbrieven van collega verenigingen. Deze zijn hier te lezen:

Nieuwsbrief AWEG – december 2023:

<https://t.ly/1Tyip>

Nieuwsbrief Erfgoedvereniging Dye van Best – december 2023: <https://t.ly/McPKI>

Nieuwsbrief Erfgoedhuis Veldhoven – december 2023: <https://t.ly/WMZBj>

Mededelingenblad Heemkundekring Weerderheem Valkenswaard – januari 2024: <https://t.ly/okk55>

Nieuwsbrief Heemkundekring Amalia van Solms Baarle-Nassau/Hertog – januari 2024: <https://t.ly/h3R5X>

Nieuwsbrief Erfgoed Brabant – januari 2024: <https://t.ly/LzzPQ>

Nieuwsbrief Brabants Heem – januari 2024: <https://bit.ly/3HykafR>

Nieuwsbrief Brabants Erfgoed – januari 2024: <https://t.ly/RkMQx>

Nieuwsbrief Brabanders en hun Taal – januari 2024: <https://t.ly/vSub->

Nieuwsbrief BHIC – januari 2024: <https://t.ly/JNDP1>

Nieuwsbrief HSK De Acht Zaligheden – januari 2024: <https://bit.ly/3Sz46kh>

Nieuwsbrief Heemkundekring Tilborch – januari 2024: <https://t.ly/D1Ey2>

Heemkunde Werkgroep Reusel heeft ook een facebook pagina. Je kunt ons vinden op: <https://www.facebook.com/heemkundereusel>

Wil jij onze Nieuwsbrief ook regelmatig ontvangen stuur dan een email naar secretaris@heemkundereusel.nl

Ook voor afmeldingen mailen naar secretaris@heemkundereusel.nl

Deze HWR nieuwsbrief en oudere afleveringen zijn terug te lezen in een archief op onze website: heemkundereusel.nl/nieuwsbrief.html

Alle registers opentrekken

Wie alle registers opentrekt gaat ‘vol op het orgel’. Hij of zij houdt niets achter en geeft zich helemaal. Deze uitdrukking uit de Nederlandse taal is afkomstig uit de orgelwereld.

In letterlijke zin betekent ‘alle registers opentrekken’ dat bij een pijporgel alle registers (serie orgelpijpen met dezelfde klankkleur) worden opengetrokken. Alle ‘stemmen’ van het orgel klinken hierdoor gelijktijdig. Bij grotere orgels wordt hierdoor vaak een zogeheten registrant ingezet. Deze assistent trekt niet alleen de registers van het orgel voor de organist uit en duwt deze ook weer in, maar slaat bijvoorbeeld ook de pagina’s van de bladmuziek op de juiste momenten om.

In figuurlijke zin wordt met ‘alle registers opentrekken’ bedoeld dat iemand zijn of haar uiterste best doet. Onder meer in de media komt men de uitdrukking geregeld tegen.

De politie kan bijvoorbeeld “alle registers opentrekken om een bepaalde misdadiger op te pakken”. Daarmee wordt dan bedoeld dat men alle beschikbare middelen inzet. Het is de diensten ernst.

Registers van een orgel

Bron: Historiek